

2019. június

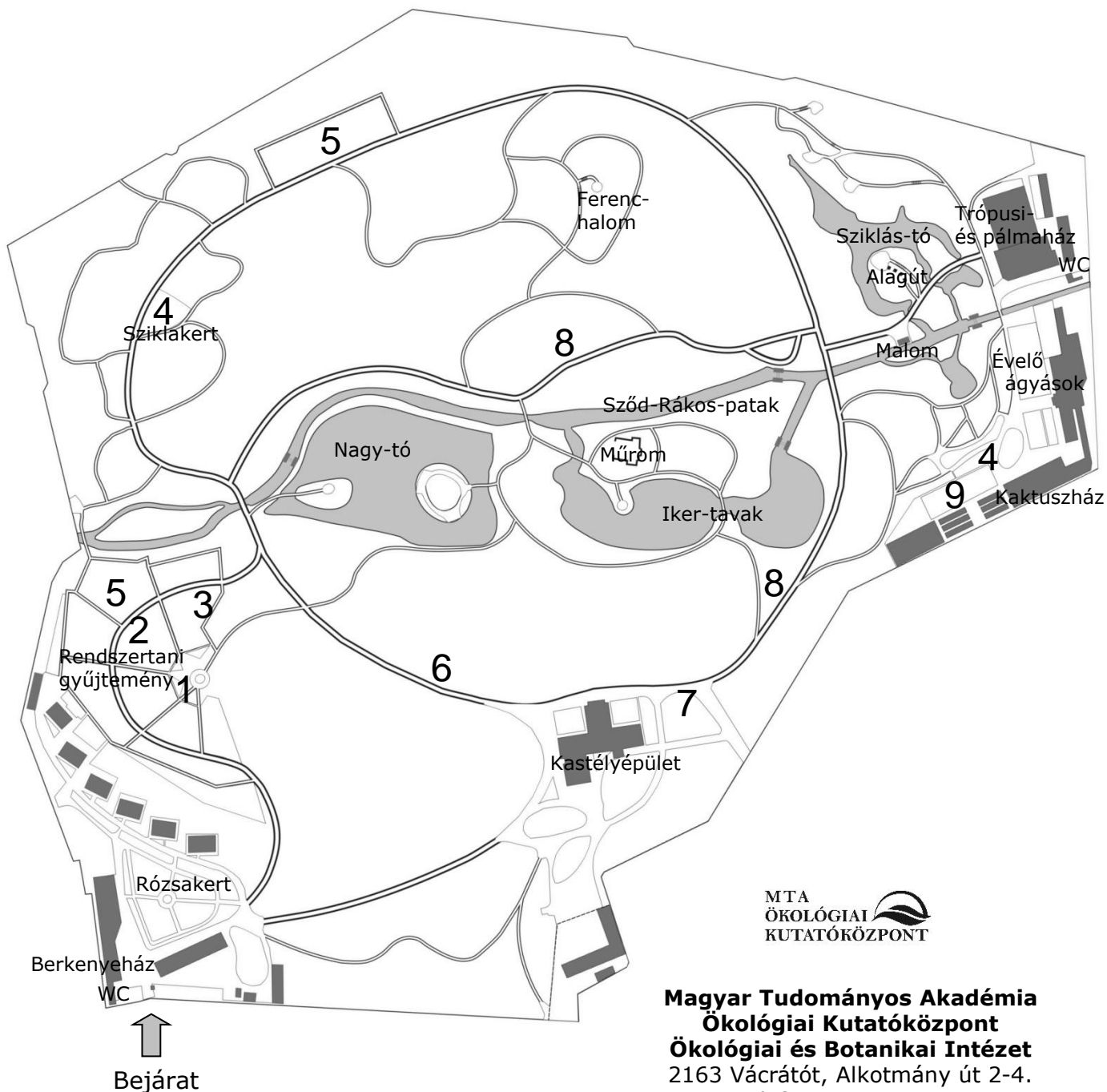
A hónap érdekességei

Nemzeti Botanikus Kert Vácrátót

Baracklevelű harangvirág (*Campanula persicifolia*)

Térképes útmutatónk abban segít, hogy az aktuálisan virágzó fajok, vagy más időszakú látnivalók közül néhányat könnyedén megtaláljon Kertünkben.

MTA
ÖKOLÓGIAI
KUTATÓKÖZPONT

Magyar Tudományos Akadémia
Ökológiai Kutatóközpont
Ökológiai és Botanikai Intézet
2163 Vácrátót, Alkotmány út 2-4.
Telefon.: 28-360-122

E-mail: botanikuskert@okologia.mta.hu
www.botanikuskert.hu
www.okologia.mta.hu

Üdvözöljük hazánk leggazdagabb, mintegy 12 000 növényfajt és fajtát számláló élőnövény-gyűjteményében, a Magyar Tudományos Akadémia Nemzeti Botanikus Kertjében. Törzsvendégeink jól tudják, hogy tűzzön kegyetlenül a nap, fújjon a jeges szél, a 27 hektáron elhelyezkedő, elbűvölő hangulatú tájképi kertbe ágyazódó tudományos gyűjtemény évszokról évszakra mindig kínál valami érdekességet a növényvilág végtelen sokféleségéből. Havonta megjelenő térképes ajánlatunkkal néhány időszerű látnivalóra szeretnénk felhívni növényyszerető látogatóink figyelmét.

Szent Iván hava. Nagy vízhiánnyal indult a vegetációs időszak. A rendkívül száraz tavasz nyár végi helyzetet teremtett a kertben, a gyeper sárgulni kezdett, a fás növények lombja vízhiányról árulkodott. A májusi esőknek köszönhetően azonban felfrissült a kert. Vácrátót a Börzsöny és a Dunazug hegység esőárnyékában fekszik, itt a vízből sohasem elég. Virágzás és termésérlelés idején, az évelő növények ültetési idejében különösen nagy szükség van az esővízre, a természetes csapadékot pedig semmilyen öntözés nem pótolhatja.

1. A rendszertani gyűjtemény dombján helyet kapó boglárkafélék (*Ranunculaceae*) egyik ágyásában messzire sárgállik a másfél méteres magasságot is elérő **sárga borkóró** (*Thalicttrum flavum*) Délnyugat-Európában és Észak-Afrikában őshonos alfaja (*ssp. glaucum*). Ott mocsárréteken, patakpartokon él. Szára és 2-3-szor szárnyasan összetett levelei kékeszürkék. Apró, négy krémszínű takarólevelű virágaiból messzire kiállnak feltűnő, hosszú sárga porzói.

2. Első virágos élményeink sokszor a nagyszülők kertjéhez kötődnek, különösen egy-egy virágszerető gazdasszony „zöld” ujjai által teremtett kert, maga volt a „paradicsom”. A **falusi virágos kertek** hangulatát szeretné bemutatni a rendszertani gyűjtemény közepén újonnan kialakított ágyás. Láthatunk itt az évszaktól függően rókaliliomot, kálvinista taplót, pünkösdirózsát, hírharangot, ujjas füvet, fáttalan rózsát, bűdös rózsát, menyecskeszemet, ősz csillagát, temetővirágot stb. nyílani. A tájegységenként különböző virágnevek a pontos és alapos növényismeretet, a népi névadás csodálatos leleményességét és színes fantáziáját tükrözik.

3. A liliomfélék (*Liliaceae*) ágyásában feltűnő **fáklyaliliomok** (*Kniphofia*) több mint félszáz fajának őshazája Afrikában, nagyrészt Dél-Afrikában van. A díszként ültetettek többsége kerti eredetű hibrid.

Szülőfajaik már nem állapíthatók meg pontosan, de az Európába legelőször érkezett **fokföldi fáklyaliliom** vagy **rakétavirág** (*Kniphofia uvaria*) azonban valószínűleg köztük van. A hibridek színe a krémfehértől a sárga különböző árnyalatain át a narancsvörösre változó. Húsos gyökerű, felálló, merev szárú, robusztus évelő növények. Hosszú, tőálló levelek szálalakú, fűszerűen hajlanak. Virágaik tömött, hengeres fűrtvirágzatban nyílnak. A kicsi virágok lepellevelei hosszúkás csővé forrtak össze. Napos helyen, jó vízgazdálkodású, nyáron is nedves, de megfelelő vízelvezetésű talajban szépen virítanak.

4. A kertben többféle és az évelőágyásokban is teljes pompájában virít a **baracklevelű harangvirág** (*Campanula persicifolia*). Belgiumtól ÉNY-Törökországig őshonos, réteken, erdőszéleken, nyíltabb erdőkben él. Nálunk a középhegységeken és a Dunántúlon elég gyakori, lomberdei faj. Nevét kopasz, lándzsás, az őszibarack leveleire hasonlító leveléről kapta.

5. A **bársonyvirág** vagy **büdöske** (*Tagetes*) tartós, feltűnő virágával a nyári ágyások közkedvelt virága. Fajtáit két, Mexikóban és Közép-Amerikában őshonos fajból (a nagyvirágú *Tagetes erecta* és a kisebb virágú *Tagetes patula*) és hibridjeikből nemesítették. A rengeteg kertészeti fajta a karotinoid színanyagok miatt a sárga minden árnyalatát felöleli, a citromsárgától a mély narancsszínen át a róka-vörösig, de lilás-vagy pirosas árnyalatúit sohasem láthatunk köztük. Ismert festőnövény. A textileket zöldessárgára festi, a jégkrémek, majonézok, margarinkok, tészták stb. ismert ételfestéke. Nem csak virágáról, hanem szárnyasan szeldelt, fűrészes szélű, mirigyes, erős szagú leveleiről is könnyen felismerhetjük. Lombjának illata erősen megosztja a közvéleményt, van aki kedveli, mások bűdösnek tartják. Mexikóban étvágyjavító, vizelethajtó, fájdalomcsillapító gyógynövény, Indiában és Thaiföldön virágából fűzért készítenek a vallási és esküvői szertartásokhoz. Antibakteriális és gombaölő illóolaja miatt a paradicsom- és paprikaágyásokban távol tart bizonyos kártevőket. Szépségének, jó szárazságtűrésének köszönhetően Európában a 16. század óta népszerű egynyári növény.

6. A kastély felé, a Nagyrét szélén az **illatos málna** (*Rubus odoratus*) terebélyes bokra nyílik. Észak-Amerika keleti részén, üde erdőkben, szegélyársulásokban honos lombhullató, könnyen sarjadzó cserje. Nagy, 3-5-éves tenyeresen karéjos levelei között egész nyáron át nyílnak mirigyes csészéjű, szép, sötét mályvarózsaszínű virágai.

A belőlük kifejlődő, nem túl lédús, száraz terméshúsú, apró csonthéjas termések lapos csésze alakú csoportos termést, ún. szedertermést alkotnak, s érésükkor együtt maradva válnak le a vacokkúpokról.

7. A grófi időkből maradt díszkapu közelében csodálatosan nyílik az **édeslevelű gyöngyvirág-cserje** (*Deutzia scabra*). 2-3 m magasra megnövő, finom megjelenésű cserje, felfelé törő vékony ágakkal, hámoló barna kéreggel. Csillagszöröktől érdes levelei hosszúkás-lándzsás alakúak, fűrészes szélűek. Bókoló virágai nyáron nyílnak az előző évi vessző oldalán, rövid felálló bugákban. Az egyes virágok fehérek, kívül rózsaszínű futtatással, 5 apró harang alakban álló szirmlelvéllel. Kelet-Kínában, Japánban, Koreában cserjésekben, napsütötte erdőszéleken honos cserje. Kedvelt, hálás igénytelen dísznövény. Sok szép fajtáját nemesítették ki, köztük a 'Codsall Pink'-t. Napos helyen, normál kerti talajon érzi jól magát, néha elvadul.

8. A **jezsámenek** (*Philadelphus*) kertünk szép, nyári virágzású cserjéi. A kertkultúrában számos kelet-ázsiai és amerikai származású jezsámen faj, fajta, s ezek hibridjei is ismertek. Könnyen keresztezhető nemzetség. A XIX század végén különösen népszerű díszcserjék voltak, nálunk is számtalan kertészeti fajtát ültettek, melyek származását ma már sokszor nehéz meghatározni. Igen népszerű, igénytelen cserjék, nyári virágzásuk, s várostűrő képességük különösen emeli értéküket. Júniusi estéken kertünkben messzire érződik virágaik édeskés, bódító illata. A köznyelvben jázminnak is nevezik őket, holott a jázminoknak nem rokona. Szépen mutatnak cserje-szegélyágyban, kerítés és épület mellett egyaránt.

9. A sziklakerti és évelőgyűjteményben hétről hétre újabb és újabb virágok bontják szirmukat. Most olyan évelő növényekre hívjuk fel figyelmüket, melyek inkább levelükkel díszítenek, mint virágjukkal. Ilyenek az egyre divatosabb **korallcsengő** (*Heuchera*) fajták, melyek a legkülönbözőbb színekben és színkombinációkban pompáznak a szaporító telep melletti ágyásokban. Az Észak-Amerikában őshonos korallcsengő vagy tűzeső nemzetség 55 fajt foglal magába. Örökzöld, vagy félig örökzöld levelű évelők, melyek változatos élőhelyeken élnek, lombos erdők aljnövényzetében, prérin és sziklás havasi lejtőkön. A kertekben általában hibrid fajtáik fordulnak elő. A hibridekről sok esetben nem tudni mely szülőfajoktól származnak, pedig a napfény tűrésük szempontjából ez fontos ismeret.